

TARKASTUSRAPORTTI

Orivesi, Oriveden vanha pappila

Ison ulkorakennuksen lounaispäätty kuvattuna luoteesta.

Kirsi Luoto 13.9.2011

Käynnin päivämäärä	13.09.2011
Kävijän nimi	Kirsi Luoto
Käynnin tyyppi	tarkastus

Tarkastus liittyi vuonna 2009 tehtyyn Rovastintien asemakaava-alueen arkeologiseen inventointiin, jossa inventointialueelta löydettiin kaksi arkeologista kohdetta: 1. Oriveden pappila sekä 2. Oriveden vanha pappila. Koska inventoinnin kenttätyövaiheen aikana ei käytettävissä ollut tiettyjä vanhaan pappilanpaikkaan liittyviä lähteitä, jäi kohde 2. Oriveden vanha pappila tarkastamatta maastossa. Kohde lisättiin inventointiraporttiin jälkityövaiheessa saatujen uusien lähteiden perusteella. 13.9.2011 tehdyssä tarkastuksessa ko. kohde tarkastettiin maastossa.

Kohteen Oriveden vanha pappila kohdalla sijaitsee nykyään yhä asuttu Sepänmutka-niminen tila. Alueella, jonne vanha pappilanpaikka näyttää lähteiden mukaan sijoittuvan, on nyt talon pihapiiri ulkorakennuksineen. Tilan päärakennus on 1900-luvun puolivälin mailla rakennettu puinen omakotitalo. Talon perustuksen ovat betonia ja näin ollen maannos talon alla ja lähiympäristössä lienee sekaantunutta. Tilaan kuuluu päärakennuksen lisäksi kolme ulkorakennusta: ilmeisesti 1900-luvun alussa rakennettu hirsinen aitta, 1900-luvun alkupuoliskolla rakennettu suuri ulkorakennus sekä pihapiirin pohjoisin ulkorakennus, joka osin lienee 1900-luvun alusta, osin tätä nuorempi. Ulkorakennusten alla ja lähistöllä oleva maannos lienee pääosin säilynyt sekaantumattomana perustusten keveydestä johtuen.

Sepänmutkan tilan piha on pääosin hoidettua, nurmella olevaa kenttää, ja havaintomahdollisuudet kohteella olivat hyvät. Rakennusten rajaama pihapiiri on tunnelmaltaan pittoreski ja rakennusten ja tontin itäosan jyhkeä kuusiaita luovat pihapiiriin umpipihamaista tunnelmaa. Pihan pohjoisosassa on paikoin myös villinä kasvavaa pensaikkoa, joka häiritsi havaintojen tekoa. Päärakennuksen länsipuolella avautuu laajempi nurmialue, jossa kasvaa istutusten lisäksi suuria lehtipuita ja marjapensaita.

Tarkastuksen aikana ei havaittu maanpäälle näkyviä rakenteita tai muuta vanhaan pappilaan liittyvään ihmistoimintaan viittaavia jääniteitä. Tarkastusalueen maanalaisissa kerroksissa voi paikoin olla säilyneenä kulttuurikerroksia, jotka liittyvät vanhan pappilan toimintaan. Alueelle ei kuitenkaan tehty koekuoppia tai kairanpistoja, joten varmuutta tästä ei ole. Kyseessä ei ole kiinteä muinaisjäänös, mutta muinaisjäänösnäkökulma on silti otettava huomioon suunniteltaessa alueen maankäyttöä.

*Sepänmutkan pihapiiriä kuvattuna etelästä
Kirsi Luoto 13.9.2011*

*Näkymä Sepänmutkan pihaan kuvattuna tieltä. Kuvattu
kaakosta.
Kirsi Luoto 13.9.2011*

Sepänmutkan tilan päärakennus kuvatuna pohjoisesta. Kirsi Luoto 13.9.2011.

Arkeologiset kohteet

Tarkastukseen liittyvät arkeologiset kohteet on listattu seuraavalta sivulta alkaen

ORIVEDEN VANHA PAPPILA

Nimi	Oriveden vanha pappila
Kunta	Orivesi
Vanha kunta	
Kylä	Pappila
Kaupunginosa	
Muinaisjäännöstunnus	
Inventointinumero	2
Muinaisjäännöstyyppi	asuinpaikat
Tyypin tarkenne	pappilat
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	
Rauhoitusluokka	—
Lukumäärä	1
Peruskarttanumero	214204

Peruskartan nimi

Koordinaatit:

X1-koordinaatti 6837910 X2-koordinaatti X-keskipiste

Y1-koordinaatti 2519070 Y2-koordinaatti Y-keskipiste

Z1-koordinaatti 75 Z2-koordinaatti Z-keskipiste

P1-koordinaatti P2-koordinaatti P-keskipiste

I1-koordinaatti I2-koordinaatti I-keskipiste

Koordinaattiselite Kohteen arvioitu keskikoordinaatti

Lyhyt kuvaus Paikalla on todennäköisesti sijainnut Oriveden vanha pappila mahdollisesti jo 1500-luvun lopusta aina vuoteen 1812 saakka.

Sijainti ja maasto

Kohde sijaitsee Oriveden taajaman eteläosassa, noin 2,8 kilometriä etelään Oriveden kirkosta. Matkaa kohteelta etelään, Pappilanselän rantaan on noin noin 900 metriä. Kohde sijaitsee Orivedeltä Kangasalle vievän maantien ja Rovastintien yhtymäkohdassa. kohteen pohjois-, itä- ja kakkoispuolella virtaa Teerijärvestä Pappilanselälle laskeva Teerijoki. Paikalla sijaitsee nykyään Sepänmutka-niminen tila.

Kohteen kuvaus

Vanhin tieto Oriveden pappilasta on vuodelta 1456 (tai 1466), jolloin käytiin raja Oriveden pappilan ja Säynäjoen tilan välillä. Koska pappila oli tiluksiltaan seurakunnan kokoon nähden pieni, liitettiin siihen 1580-luvulla Teerijoen yksinäistalo. Teerijoen liittäminen jälkeen pappilan tilukset vastasivat nykyisen pappilan kylän aluetta (Lehtonen 2006, 40).

Vuoden 1782 maantienjaon asiakirjoista käy ilmi, että pappilan päärakennus on sijainnut tuolloin Kangasalta Längelmäelle vievän maantien varressa. (HMA Orivesi 29:3). Kangasala-Längelmäki -tien luonnosmaisessa karttaesityksessä kuvataan maantien varteen talo, jonka yläpuolelle on kirjoitettu "Prästegården". Maantielle talon viereen on piirretty merkki, jonka viereen useimmiten on kartassa kirjoitettu "silda". Tässä merkki on kuitenkin ilman selitettä. Merkin halki maantien molemmille puolille kulkee katkoviiva, joka ilmeisesti tarkoittaa jonkinlaista jokea tai puroa. Mittakaavallisesta piirroksesta näkyy myös noin 200-300 metrin (nykyisissä mittayksiköissä) päähän merkitty hiekkainen mäki, "sand backen". Mäki tarkoittanee kumpareetta, jolla kohde Oriveden pappila sijaitsee. Näyttää siltä, että Oriveden vanha pappila on sijainnut mäen eteläpuolella, joen ja maantien yhtymäkohdasta länteen olevalla tontilla. Tämä on mahdollisesti myös alkuperäisen Teerijoen yksinäistalon sijaintipaikka, jolla talo olisi sijainnut jo 1500-luvulla (Lehtonen 2006, 41). Sitä missä Oriveden vanhin pappila, johon Teerijoen yksinäistalokin aikanaan liitettiin, on sijainnut ei tiedetä.

Kumpareelle, muutama sataa metriä pohjoisemmaksi pappila siirtyi vuonna 1813. Tämä käy ilmi pappilan talokatselmusten asiakirjoista vuosilta 1812 ja 1815 (HMA II Ch:1). Asiakirjojen mukaan vanha tonttipaikka mäen alapuolella oli, koska liejusavisen maannoksen vuoksi useimmat pappilan rakennuksista olivat painuneet. Pappilan uudeksi tontiksi valikoitui alue peltojen välissä, pohjoisempaan maantien varressa. Vanha pappila toimi 1800-luvulla pappilan sepän asuinpaikkana; sittemmin paikkaa onkin kutsuttu Sepänmutkaksi. Pappilan maista tila lohkottiin vuonna 1929. Sepänmutkan ja vuonna 1813 mäelle siirtyneen pappilan yhteisestä historiasta kertoo myös niiden tilanmuodostushistoria; molempien kantatila on nimeämätön tila 562-416-1-0, joka mitä ilmeisimmin on Oriveden vanha pappila.

Kohde tarkastettiin maastossa 13.9.2011 (Kirsi Luoto). Kohteen Oriveden vanha pappila kohdalla sijaitsee nykyään yhä asuttu Sepänmutka-niminen tila. Alueella, jonne vanha pappilanpaikka näyttää lähteiden mukaan sijoittuvan, on nyt talon pihapiiri ulkorakennuksineen. Tilan päärakennus on 1900-luvun puolivälin mailla rakennettu puinen omakotitalo. Talon perustuksen ovat betonia ja näin ollen maannos talon alla ja lähiympäristössä lienee sekaantunutta. Tilaan kuuluu päärakennuksen lisäksi kolme ulkorakennusta: ilmeisesti 1900-luvun alussa rakennettu hirsinen aitta, 1900-luvun alkupuoliskolla rakennettu suuri ulkorakennus sekä pihapiiriin pohjoisin ulkorakennus, joka osin lienee 1900-luvun alusta, osin tätä nuorempi. Ulkorakennusten alla ja lähistöllä oleva maannos lienee pääosin säilynyt sekaantumattomana perustusten keveydestä johtuen.

Sepänmutkan tilan piha on pääosin hoidettua, nurmella olevaa kenttää, ja havaintomahdollisuudet kohteella olivat hyvät. Itse talojen rajaama pihapiiri on tunnelmaltaan pittoreski ja rakennusten ja tontin itäosan jyhkeä kuusiaita luovat pihapiiriin umpipihamaista tunnelmaa. Pihan pohjoisosassa on paikoin myös villinä

kasvavaa pensaikkoa, joka häiritsi havaintojen tekoa. Päärakennuksen länsipuolella avautuu laajempi nurmialue, jossa kasvaa istutusten lisäksi suuria lehtipuita ja marjapensaita.

Tarkastuksen aikana ei havaittu maanpäälle näkyviä rakenteita tai muuta vanhaan pappilaan liittyvään ihmistoimintaan viittaavia jäänteitä. Tarkastusalueen maanalaisissa kerroksissa voi paikoin olla säilyneenä kulttuurikerroksia, jotka liittyvät vanhan pappilan toimintaan. Alueelle ei kuitenkaan tehty koekuoppia tai kairanpistoja, joten varmuutta tästä ei ole. Kyseessä ei ole kiinteä muinaisjäännös, mutta muinaisjäännösnäkökulma on silti otettava huomioon suunniteltaessa alueen maankäyttöä.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät, paikoittain huonot.

Luokitusehdotus

Ei täytä kiinteän muinaisjäännöksen kriteereitä. Muinaisjäännösnäkökulma on silti otettava huomioon suunniteltaessa alueen maankäyttöä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat

Tutkimusalueelle valmistettiin asemakaavan muutosta (2009).

Lähistön kohteet

Kohdetta lähimpänä sijaitsee Tähtiniemen kivikautinen asuinpaikka (562 010 005) noin 2,7 kilometriä pohjoiskoilliseen. Pehuniemen kivikautinen asuinpaikka (1000002371) sijaitsee pappilasta noin 4 kilometriä koilliseen. Historiallisen ajan kiinteistä muinaisjäännöksistä lähimpänä pappilaa sijaitsee Oriveden kylän tonttimaa noin 3,5 kilometriä pohjoiskoilliseen. Niemenmäen uudelle ajalle ajoittuva maarakenne (1000006719) sijaitsee puolestaan noin 4 kilometriä kohteesta itäkoilliseen. Noin 4,5 kilometrin päässä kohteesta koilliseen on Lyytikkälän historiallinen kyläpaikka.

Lähin irtolöytökohde on tehty aivan kohteen tuntumasta. Täältä on löydetty pieni hioinkivi (KM 2214:726). Hiedan satamasta, noin 750 metriä etelään vanhasta pappilasta, on löydetty puolestaan reikäkivi. Löydölle ei ole numeroa; sitä säilytettiin Oriveden museon kokoelmissa, ja sittemmin esine on hävinnyt.

Kohteesta noin 260 metriä pohjoisluoteeseen sijaitsee paikka, jonne Oriveden pappila siirrettiin vuonna 1813.